

Институтот за историја и јазик при Државниот универзитет во Тирана, под редакцијата на Ментар Белегу, го издаде овој зборник на избрани трудови од неколкумина научни соработници на Институтот, со цел за потемелно обработување и запознавање на јавноста со националното и демократско движење на албанскиот народ, во периодот на една комплицирана политичка ситуација (1918—1924 год.), во периодот на разните политички струења во Албанија.

Во периодот на една ваква политичка констелација, албанскиот народ се бореше за свој национален и државен опстанок, како и за демократско устројство, под влијание на демократските движења на Балканскиот Полуостров и во светот. По извојувањето на независноста во текот на Балканските војни, албанскиот народ се бореше со културчата и економска заостанатост, што го наследи од петвековното турско владеење. Тој требеше да се бори против месните феудалци, кои и натаму имаа главен збор во општествените односи во новосоздадената албанска држава. Во текот на Првата светска војна, како и неа, албанскиот народ требаше да ја продолжи својата борба против феудалната експлоатација.

Во овој зборник е сместена статијата на КАНРЕМАН YLLI: „Јунската револуција од 1924 год.“ (5—22 стр.), во која авторот ја опишува буржоаско-демократската револуција, со која албанскиот народ, под влијанието на Социјалистичката револуција во Русија, се бореше против ненародните режими во Албанија. Лениновиот декрет за аграрната реформа наиде на сестрана поддршка кај албанските селски маси, а сето оваа, пишува авторот, даде поткрепа на демократското движење во јуни 1924 год. да се крене на вооружено востание против велепоседничката влада во Драч. Народните маси нарочно ги надразнило убиството на Авни Рустеми, истакнатиот водач на демократското крило на националното движење.

На 25 мај 1924 година, народните маси, под раководство на Бајрам Џури и други истакнати демократи, станаа против омразената власт на беговите

и на 10 јуни истата година ја зазедоа Тирана, од каде беше протерана феудалната влада со Ахмет Зогу на чело. Со помошта на народните маси беше формирана новата буржоаско-демократска влада на чело со Фан Ноли. Антифеудалниот и антиимперијалистичкиот програм на демократската влада беше воедно израз на аспирации на народните маси. Со победата на демократското движење во Албанија започна и дејноста на домашната реакција, како и на реакционерните влади на балканските и европските држави, против новата буржоаско-демократска влада, која имаше смелост да воспостави дипломатски односи со Советскиот Сојуз. Авторот опширно ги опишува настаните кои се одиграа помеѓу домашната и надворешната реакција од една страна, и демократските сили на оваа мала балканска земја.

Од страна 23—62, е статијата на МУИН ЧАМИ: „Политичките струења во албанското национално движење при крај на првата светска војна“.

Во оваа статија авторот сестрано ги објаснува сите политички струења во Албанија при крај на Првата светска војна, па до Конгресот во Лушња 1920 год. и натаму. Опишувајќи ја политичката на заинтересираните европски држави околу Албанија, како во текот на Конференцијата на амбасадорите во Лондон, така и во текот на Првата светска војна, авторот зборува за последиците на една таква политика на европските и балканските држави. Австроугарска и Италија, кои повеќе беа заинтересирани за овие предели, настојуваша албанското движење да го ориентираат во своите политички колосеци. Претензиите на италијанската буржоазија беа уперени против територијалниот интегритет на Албанија. Тие аспирации таен договор од 1915 година. Кога во 1917 година „Правда“ го објави овој таен договор, италијанската буржоазија, пишува авторот, разви широка пропаганда со која настојуваше да докаже дека Лондонскиот договор објавен во „Правда“ е изменет.

Победата на Антантата во војната уште повеќе ги разви империјалистич-

ките апетити на италијанската буржоазија во реализирањето на нејзините планови. Под вакви политички услови, пишува авторот, на албанската феудална класа и беше најважно како да ја задржи власта во своите раце, а не да ја сочува независноста на албанскиот народ. Политичките групации, кои бараа поткрепа во империјалистичките сили, останаа без поддршка на народните маси. Ова, воедно, и помогнало на демократското крило, со нејзината антифеудална и антиимперијалистичка платформа, да ги придобие народните маси. Во јануари 1920 година свикан е конгрес во Лушња, кој во извесна смисла ќе ги одреди натамошните насоки на државната политика.

На страна 63—91 е сместена статијата на FANE VEIZI „Дејноста на националната влада формирана во Лушња 1920 год.“

На Конгресот во Лушња, одржан по иницијатива на демократското крило на националното движење, разгледани се плановите на Мировната конференција, во врска со распарчувањето на албанската територија спрема предвидувањата на Лондонскиот таен договор. На овој конгрес е избрана делегација, која ќе ги застапи интересите на албанскиот народ на мировната конференција во Париз. На конгресот е избран и Национален одбор од 37 члена, како и новата влада, која требаше да ја замени драчката феудална влада.

На националната влада избрана во Лушња и претстојуваше жестоката борба, како со дотогашната влада, така и со други политички групации, а особено против Есад пашината група. Новата национална влада во 1920 год. требаше да ја раководи борбата на албанските народни маси против италијанските окупатори во Валона и некои приморски краишта, која се круниса со успехот на народните маси и протерување на италијанските сили од Валона.

Статијата на SIRI SHPALLO „Борбата за национална школа во текот на 1920—1924 година“ поместена е на стр. 92—126. Во оваа статија авторот опширно ја опишува борбата на албанскиот народ за национална школа, во која се истакнува дека борбата за национална школа, воедно, била и борба против странските школи и нивното влијание во Албанија. Националната албан-

ска школа, пишува авторот, требала да биде единствена за сите албански деца, без обзир на нивната верска припадност. Во оваа статија опширно се опишува борбата против конзервативните и црковните кругови, кои служеа на странската пропаганда.

На страница 127—179, авторот BURHAN ÇIRAKU пишува за првите парламентарни избори во Албанија во текот на 1921 година. Авторот дава доволно податоци од кои може да се гледа општествената и класната структура на албанското население во предизборниот период. Од тие податоци можат да се согледат и предизборните борби на политичките групации за власта.

Авторот DIMITER KOTINI, на страница 180—192, зборува за тешката економска состојба на селските и градските работни маси во текот на 1921—1923 година. Во оваа статија авторот ја опишува економската ситуација во земјата, разните обврски и задолженија на населението, како и феудалните институции, кои уште постоеа и се користеа со економската експлоатација на народните маси и тешкотиите што надвиснаа врз плеќите на сиромашните народни маси. Оваквата економска состојба придонесе, во јуни 1924 год., народните маси да се приклучат на буржоаско-демократската револуција против феудално-сопственичката влада на Ахмет Зогу.

На страница 193—224 е сместена статијата на SELIM SHPUZA, во која авторот зборува за внатрешната општествено-политичка борба во Албанија во текот на јуни—декември 1924 година. Со оваа внатрешна борба, позната и како јунска револуција, демократското крило, со поддршка на народните маси, успеа да се ослободи од феудалната влада и да ја формира буржоаско-демократската влада со Фан Ноли.

Авторот ARBEN PUTO во својата статија (224—250 стр.) пишува за надворешните односи на демократската влада од 1924 година. Овде станува збор за настојувањата на демократската влада за нејзиното признавање од страна на големите сили, како и за одолговлечувањето од страна на Големите сили за признавање на оваа демократска влада на Албанија. Единствената влада,

која ја признаваше тогашната влада на Албанија, беше владата на Советскиот Сојуз, со која дојде и до размена на дипломатските претставници.

Целосно земено, овој зборник, претставува добра научна работа, заснована врз архивските истражувања на неколку истакнати научни работници, кои

успеаја да дадат сестран преглед на општествено-економската и политичката ситуација во Албанија од крајот на Првата светска војна до 1924 година, кога повторно се врати на власт конзервативната феудална влада на чело со Ахмет Зогу.

Ш. Р.

Les Cahiers de l'Histoire (Paris) 69 (1967), 128

Овој број на ова познато париско месечно списание изцело е посветен на Октомвриската револуција. Објавена е студијата на Серж Бернштајн (Serge Bernstein) под наслов: „Руската револуција од 1917 година“ (La Révolution Russe de 1917). Изложението е разделено на шест поглавја со увод и заклучок. Во уводниот дел определена е Револуцијата како капитален настан во XX век. Во првото поглавје се говори за националниот проблем на Русија во предвечерјето на Револуцијата, за економските, социјалните и политичките проблеми, што воделе кон заострување на кризата, до револуционизирање на масите и до подготвување на Револуцијата. Одделно поглавје е посветено на буржоаската револуција од февруари 1917 година. Текот на оваа револуција е изложен прегледно и илустративно. Паѓањето на царизмот и победата на буржоаската револуција е означено како нов период во преминот кон социјалистичката револуција. За односите на Привремената влада кон Советите во Петроград е одделено посебно поглавје, кое е означено и како двовласт. Стапувањето на Ленин на сцената е определено како значаен момент во преминот кон организираното подготвување на Револуцијата. Накратко е разработена дејноста на Ленин во пред-

вечерјето на Револуцијата, а потоа и на подготовките на болшевиците за востание во периодот јули—септември 1917 година. Најголемо внимание е обрнато на самата Октомвриска Револуција. Се говори за подготовките на болшевиците и агонијата на Привремената влада, последните трескави дни во предвечерјето на Револуцијата и револуционерните дни на Октомври. Прегледот на самото изведување на Револуцијата е придружен со излагање за решенијата на II конгрес на Советите, потоа триумфот на Ленин за победоносното изведување на Октомвриската социјалистичка револуција. Во заклучокот е определено значењето на Октомври и во револуционизирањето на европските маси. Вонредно значајно е оценета победата на првата социјалистичка држава во светот, која отворила „една суштествена страна во историјата на човештвото.“ Како прилог е објавена хронологија на настаните, биографски белешки на протагонистите на Револуцијата и кратка библиографија. Во текстот се објавени и илустрации.

Иако некои ставови на авторот подлежат на критика, изложението придонесува за прегледно запознавање со величината на големиот Октомври.

Х. А.—II.

Atti del Secondo Congresso Internazionale di Arte Turca. Napoli 1965

Во издание на Ориенталскиот институт, семинар за туркологија при Универзитетот во Неапол, излезе од печат публикацијата која ги содржи сите реферати и научни соопштенија, кои беа изнесени на II Меѓународен конгрес за турска уметност што се одржа во Венеција во 1963 година.

Во книгата се изнесени, всашност, последните достигнувања на меѓународен план во проучувањето на турската уметност во областите на архитектурата, на ликовната и применетата уметност. Изнесени се интересни прилози кои ја третираат проблематиката од проучувањето на недвижните об-